

Luettelointipalvelusopimuksista ja kirjastoaineistojen kilpailutuksista

Yleisten kirjastojen neuvosto

Inkeri Näätsaari

12.4.2013

Luettelointipalveluja koskeva sopimus

- ❑ Kansallisten yhteishankkeiden lähtökohtana on avoin data eli tietojen vapaa käyttö.
- ❑ Kirjastoilla on BTJ Finland Oy:n kanssa luettelointisopimus vuodesta 1993 (joillakin lisäksi Arvo- tai Osa-Arvo-sopimus). Sopimus kieltää kirjastoja luovuttamasta tietoja vapaasti käytettäväksi. Tämä estää osallistumisen yhteishankkeisiin.
- Kansalliskirjaston, yleisten kirjastojen edustajien ja BTJ Finland Oy:n kanssa on luonnosteltu **sopimukseen liite**, jossa on alla olevat kohdat:
 1. Kirjastolla on oikeus käyttää BTJ Finlandin kirjastolle tähän mennessä välittämiä ja jatkossa välitettäviä BTJ Finlandin Allfons-tietokannan tietueita vapaasti ja muokata tietueiden sisältöä haluamallaan tavalla. Kirjastolla on myös oikeus luovuttaa edelleen saamiaan tietueita ilman rajoituksia. Nämä oikeudet jäävät voimaan senkin jälkeen kun sopimus on päättynyt.
 2. Tämä sopimus on voimassa 1.7.2013 alkaen 3 vuotta (+ yhden optiovuoden. Option käyttäminen on ainoastaan kirjaston harkinnassa.) Osapuolten välillä mahdollisesti myöhemmin tehtävän sopimuksen vaikutus tämän sopimuksen voimassaoloon sovitaan kyseisessä sopimuksessa.
 3. Tämä liite kumoaa voimassa olevan sopimuksen kohdan 2, joka rajaa tietueiden käytön omaa kokoelmatietokantaa laajemman hakutiedoston luomiseen ja kohdan 4, joka kieltää tietueiden luovuttamisen kolmansille osapuolille sekä kohdan 5 sopimuksen voimassaolosta toistaiseksi.
- BTJ Finland tulee ehdottamaan edellä mainitun kaltaista liitettä voimassa oleviin luettelointisopimukseen (Bibliografisen keskusrekisterin käyttöoikeussopimus). Myös Arvo-sopimukseen tulee tehdä vastaavat muutokset.
- Perusteilla oleva yleisten kirjastojen konsortio tulee todennäköisesti jatkossa tekemään jäsentensä osalta luettelointipalvelua koskevan sopimuksen.

Kirjastoaineiston kilpailutuksista 1

- ❑ Markkinaoikeuteen on tehty useita valituksia kirjastoaineistojen hankintapäätöksistä. Kohteena on useimmiten ollut hinnan ilmoittamistapa. Osa valituksista on hylätty, osa hyväksytty. Monissa kunnissa kilpailutukset on keskeytetty itse.
- ❑ Joissakin tapauksissa valitus on hyväksytty, koska tarjouspyynnössä on pyydetty alennuksia ovh-hintaan. **Ovh-hintaa ei ole olemassa.** Valitus on myös hyväksytty, jos valintakriteerit tai niiden soveltaminen on ilmoitettu epäselvästi.
- ❑ On ollut vaikea löytää vertailukelpoista ja luotettavaa tapaa hinnan ilmoittamiseen, koska ostettavaa tuotetta ei ole vielä olemassa.
- ❑ Pääkaupunkiseutu on käyttänyt tarjouskorimallia eikä siitä ole valitettu. Turussa on taas aikaisemmin valitettu kotimaisen kirjallisuuden tarjouskorin valikoimasta. Tarjouskori ei myöskään kerro tulevaisuudessa julkaistavista aineistoista eikä niiden lähtö hinnasta, jolloin hintaseuranta on hankalaa.
- ❑ Turku on käyttänyt kotimaisten kirjojen tarjouspyynnössä termiä ”julkinen hinta”:
”Alennuksen on perustuttava kustantajan julkisesti ilmoittamasta hinnasta annettavaan alennukseen. Lähtökohtana on oltava jokin julkinen hinta, josta alennus lasketaan. Kustantajat ilmoittavat hyvin kattavasti omilla verkkosivuillaan julkaisujensa kustantajan hinnan. Tämä koskee myös niitä kustantajia, jotka myyvät kirjat välittäjille nettohintoilla. Tarjoajan tulee ilmoittaa tarjouksessaan oma alennusprosentti perustuen tähän kustantajan ilmoittamaan julkiseen hintaan.”
- ❑ Markkinaoikeus hylkäsi harkinnan jälkeen tätä koskevan valituksen 22.2.2013. Tämä päätös voi joidenkin juristien näkemyksen mukaan toimia ennakkotapauksena.

Kirjastoaineiston kilpailutuksista 2

- ❑ On hyvä että suhteellisen stabiileille markkinoille tulee uusia toimijoita. Valitukset eivät ole kuitenkaan toistaiseksi johtaneet parempiin kilpailutuksiin, edullisempiin hintoihin tai toimivampiin markkinoihin.
- ❑ Tarjouspyyntöjen palvelukuvauksissa ja valintakriteereiden ilmoittamisessa (erityisesti hinnan osalta) on oltava tähänastista tarkempi. Kunnissa on rajoitetusti kirjastoaineistojen kilpailutuksiin perehtyneitä asiantuntijoita.
- ❑ Myös toteutuneiden hintojen seuraaminen vaatii paneutumista. Erityisen tärkeää se on, jos kilpailun pohjalla on tarjouskori/ostoskori. Tästä on tuoretta kokemusta mm. ulkomaisen kirjallisuuden osalta.
- **Alalle pitäisi löytää parempia malleja hinnan ja muiden valintakriteerien ilmoittamiseen. Pitäisi myös selvittää, voisiko esimerkiksi sähköinen huutokauppa soveltua kirjastoaineistojen hankintaan.**
- **Olisiko järkevää pohtia yhdessä kirjastoaineiston tarjouspyyntöjen palvelukuvausten ja valintakriteereiden kriittisiä kohtia sekä hintojen seuranta sopimuksen aikana? Voisiko jokin työryhmä paneutua asiaan?**